Republica Moldova **Buletin informativ de monitorizare** Iulie-decembrie 2023

Context și metodologie: În iulie 2023, Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului (OHCHR) în Moldova a început monitorizarea măsurilor de protecție ca parte a unui proiect finanțat de oficiul Uniunii Europene pentru protecție civilă și ajutor umanitar. OHCHR se concentrează pe identificarea sistematică a celor care sunt mai expuși riscurilor legate de protecție și de încălcări ale drepturilor omului. Metodologia OHCHR constă în interviuri individuale cu refugiații din Ucraina și membrii comunității gazdă. Respondenții sunt contactați prin intermediul ONG-urilor internaționale și naționale și a OSC-urilor locale care lucrează cu refugiații din Ucraina, inclusiv grupurile cele mai vulnerabile, de pe ambele maluri ale Nistrului. Pentru a asigura o acoperire geografică largă, în fiecare lună se efectuează interviuri în regiunile de nord, centru și sud ale Republicii Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană. Deoarece distribuția localităților se schimbă de la o lună la alta, ar putea să nu fie întotdeauna posibilă compararea datelor între diferite runde de colectare a datelor. Analiza prezentată în Buletinul informativ se referă la respondenții din lunile pentru care este publicat, prin urmare, datele ar putea să nu fie întotdeauna reprezentative pentru populația de refugiați în ansamblu. În plus, datele reflectă auto-raportarea de către respondenți. OHCHR analizează datele ținând cont de cadrul legal existent și de informațiile de context.

PROFILUL RESPONDENȚILOR

Din iulie până în decembrie 2023, **OHCHR a intervievat 913 refugiați din Ucraina** (72 % femei și 28 % bărbați). 903 dintre aceștia erau cetățeni ucraineni și 10 erau resortisanți ai țărilor terțe (4 ruși, 4 turci, 1 tadjic, 1 azer). Respondenții locuiesc în diferite raioane din nordul, sudul și centrul Republicii Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, după cum se arată în harta de mai jos. Cea mai mare grupă de vârstă în rândul refugiaților intervievați, cuprinzând 42 % dintre respondenți, a fost de 30-49 de ani, urmată de grupa de vârstă 60-69 de ani, reprezentând 20% dintre persoanele intervievate. 70 % dintre respondenții din regiunea transnistreană au declarat că principalele motive pentru care au ales să rămână acolo au fost prezența familiei și a prietenilor, în timp ce pentru 15% a fost apropierea de Ucraina. Datele sugerează că respondenții care s-au autoidentificat ca etnici ruși locuiesc predominant în regiunea transnistreană, în timp ce etnicii romi locuiesc în Chișinău, iar găgăuzii și bulgarii locuiesc în UTA Găgăuzia. Refugiații intervievați din stânga Nistrului prezintă o dependență mai mare de rude sau prieteni apropiați pentru cazare gratuită, comparativ cu cei de pe malul drept (54 %). Majoritatea respondenților (82 %) au sosit în Moldova în 2022, în principal în primele șase luni. Cu toate acestea, 18 % dintre aceștia au sosit în 2023. Constatările au arătat că 89 % dintre respondenți vorbesc mai mult de o limbă. Rusa (99 %) este limba predominantă vorbită în rândul respondenților, urmată de ucraineană (85 %), română (9 %) și romani (6 %). Interesant este că doar 11 din cei 32 de refugiați care au ales limba romani ca limbă vorbită au ales să se autoidentifice ca romi.

Distribuția respondenților pe grupe de vârstă și sexe

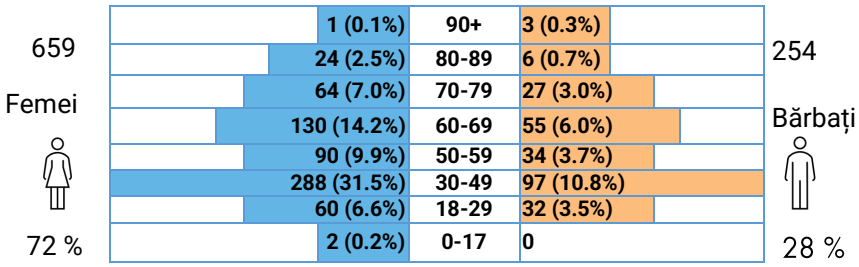

Distribuția respondenților pe regiuni

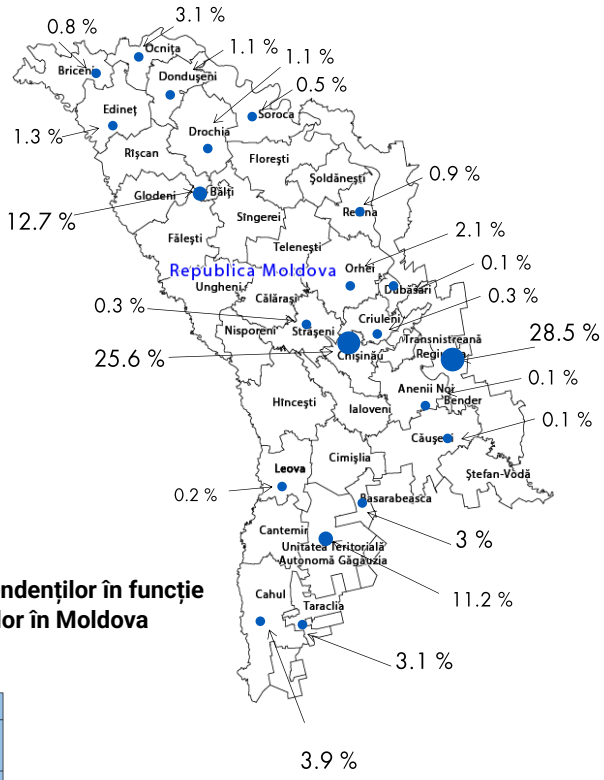

Distribuția respondenților în funcție de autoidentificarea etnică

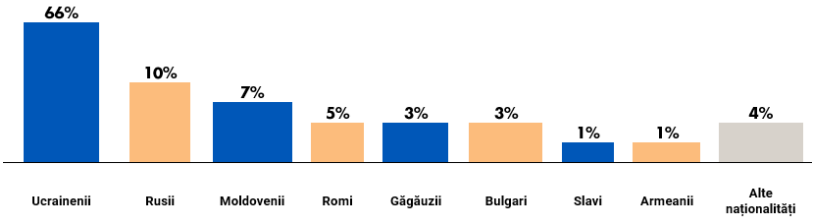

Distribuția respondenților în funcție de tipuri de cazare

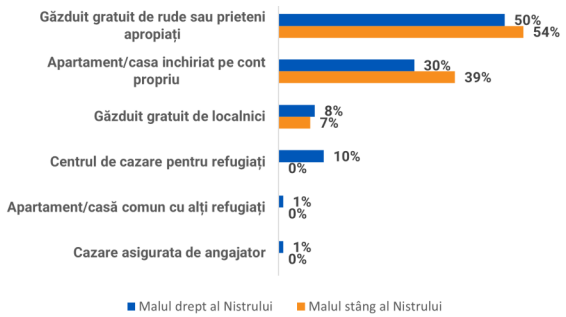

Distribuția respondenților în funcție de sosirea lor în Moldova

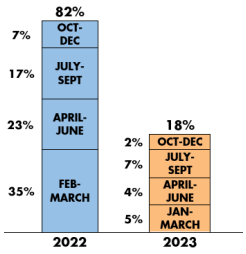

IDENTIFICAREA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Dizabilitatea este un concept în evoluție, care rezultă din interacțiunea dintre persoanele cu deficiențe și barierele atitudinale și de mediu care împiedică participarea lor deplină și efectivă în societate în condiții de egalitate cu ceilalți. Articolul 1 din Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități prevede: ***Persoanele cu dizabilități includ acele persoane care au deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere, pot îngrădi participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți.***

Instrumentul de monitorizare a măsurilor de protecție al OHCHR include setul de întrebări privind funcționarea ale Grupului de la Washington privind statisticile referitoare la dizabilități (Washington Group Short Set on Functioning), care caută informații despre dificultățile pe care o persoană le poate avea în efectuarea funcțiilor de bază. Instrumentul constă dintr-o întrebare pentru fiecare domeniu funcțional: deficiențe vizuale, auditive, de mobilitate, cognitive, de auto-îngrijire și de comunicare (expresive și receptive). În analiză este aplicat criteriul că o persoană este considerată a avea o dizabilitate dacă răspunde „cu multă dificultate" sau „nu pot deloc" la oricare dintre domeniile funcționale.

20% (183 de persoane) dintre refugiații intervievați au semnalat numeroase dificultăți sau imposibilitatea de a efectua acțiuni într-un domeniu funcțional (140 de persoane) **sau în mai multe domenii funcționale** (43 de persoane)**.**

Aceste cifre includ 139 de femei, constituind 21% din totalul femeilor intervievate, și 44 de bărbați, reprezentând 17% din toți bărbații intervievați. Acest lucru sugerează că femeile au o rată ușor mai mare de dizabilitate. Grupa de vârstă 60-69 de ani a fost cea mai reprezentată în rândul bărbaților și femeilor cu dizabilități, cuprinzând 66 de respondenți. Femeile cu dizabilități au raportat în primul rând dificultăți de mobilitate și vizuale. Cea mai răspândită dificultate în rândul respondenților este în domeniul mobilității, afectând 11% dintre refugiații din Ucraina intervievați, urmată de dificultăți în domeniul vizual. Ar fi de remarcat că cea mai mare concentrație de persoane cu dizabilități a fost constatată în Chișinău și în regiunea transnistreană, constituind 25% și, respectiv, 20% din numărul total de respondenți din aceste regiuni. Dintre persoanele cu dizabilități intervievate, 22% au ajuns în Moldova singure, iar restul au sosit cu membrii familiei. În plus, 61% sunt găzduite gratuit de rude sau prieteni apropiați, 21% închiriază locuințe pe cheltuiala proprie, 11% locuiesc în centre de plasament pentru refugiați, iar 7% sunt găzduite gratuit de membrii comunității gazdă.

Procentul respondenților cu dificultăți pe domenii

8 % Vizuale	3 % Auditive	11 % De mobilitate	4 % Cognitive*	2 % De autoîngrijire	1 % De comunicare

* În setul de întrebări Washington Group Short Set of Questions, domeniul cognitiv include doar funcțiile de memorare și concentrare

Distribuția respondenților cu dizabilități pe grupe de vârstă

Femei (139)		Vârsta	Bărbați (44)	
1 (100 %)		90+	2 (67 %)	1 (33%)
6 (25 %)	18 (75%)	80-89	3 (50%)	3 (50 %)
31 (48 %)	33 (52 %)	70-79	10 (37%)	17(63 %)
77 (59 %)	53 (41 %)	60-69	13 (24 %)	42 (76 %)
77 (86%)	13 (14%)	50-59	5 (15%)	29 (85%)
268 (93 %)	20 (7%)	30-49	7 (7%)	90 (93%)
59 (98%)	1 (2%)	18-29	4(13%)	28 (87%)
2 (100 %)		0-17	0	
21 %				17 %

FĂRĂ DISCABILITATE
CU DISCABILITATE

Distribuția respondenților cu dizabilități pe regiuni

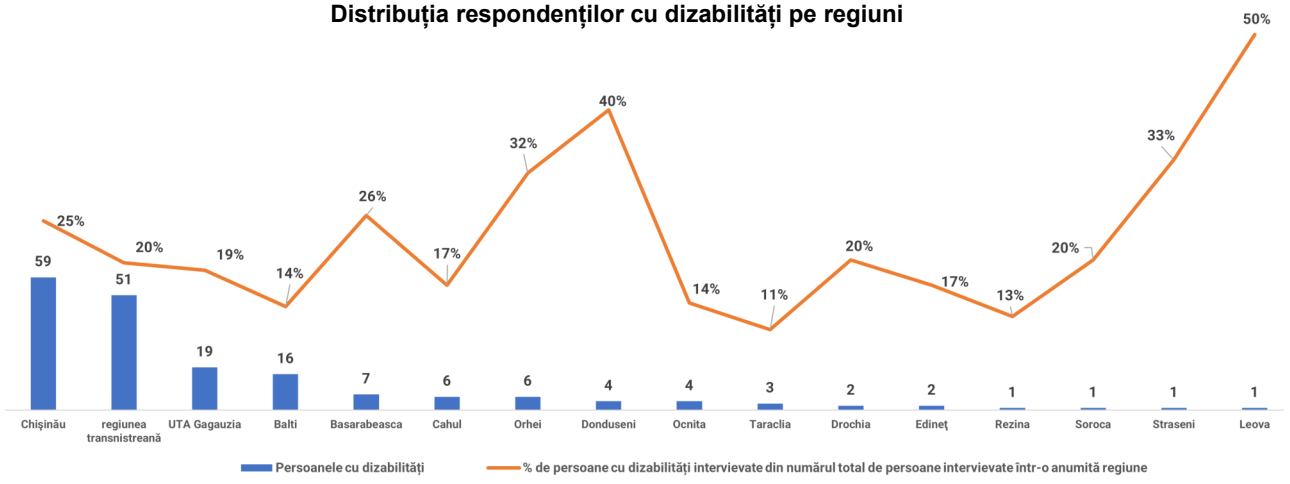

EXPERIENȚĂ DE ANXIETATE ȘI DEPRESIE

Instrumentul de monitorizare a măsurilor de protecție include setul extins de întrebări ale Grupului de la Washington privind statisticile referitoare la dizabilități, concentrându-se asupra **domeniului afectiv** al funcționării, care implică funcții emoționale, cum ar fi sentimentele de depresie și anxietate.

Datele indică faptul că **55% dintre respondenți au avut sentimente de anxietate, îngrijorare și nervozitate** (și peste jumătate dintre aceștia, 53%, au avut aceste sentimente la intensitate ridicată), iar **21% se simt deprimați** zilnic sau săptămânal (52% dintre aceștia la intensitate ridicată). Aceste sentimente au fost semnalate mai mult în rândul **refugiaților cu dizabilități (73% au semnalat că au anxietate și 36% au semnalat depresia)**.

A fost găsită o corelație între sex și depresie în rândul refugiaților din Ucraina intervievați, **femeile confruntându-se cu depresie de 4 ori mai frecvent decât bărbații**. Anxietatea și depresia sunt prevalente mai ales în rândul persoanelor cu vârsta de 60 de ani și mai mult. Comparând malul stâng și malul drept al Nistrului, refugiații intervievați de pe malul stâng au semnalat mai frecvent că se confruntă cu anxietate.

Datele sugerează că ***statutul de angajat sau șomer nu influențează semnificativ anxietatea sau depresia în rândul refugiaților din Ucraina intervievați***. Dintre cei angajați în prezent (cu variații minore între angajare formală și informală), 48% au semnalat sentimente de anxietate, îngrijorare și nervozitate. Sentimente similare au fost semnalate de 56% dintre cei care nu sunt angajați în prezent și nu caută un loc de muncă și de 58% dintre cei care caută în mod activ oportunități de angajare. Datele relevă variații regionale ale nivelurilor de anxietate. În centrele urbane, cum ar fi Chișinău, sunt semnalate niveluri ridicate de anxietate (60%), în timp ce unele zone rurale, cum ar fi Orhei, au o prevalență mai mică (21%). Ar fi de remarcat că regiunea transnistreană se evidențiază printr-un procent relativ ridicat (54%) de persoane care semnalează anxietate.

31 %
Afectiv

Datele arată că **31 %** dintre refugiații intervievați din Ucraina au **dificultăți în ceea ce privește domeniul afectiv**.

Distribuția tuturor respondenților cu anxietate și depresie pe grupe de vârstă

	18-29	30-49	50-59	60-69	70-79	80-89	90+
% din totalul respondenților pe grupe de vârstă care au raportat **ANXIETATE**	33%	51%	65%	66%	57%	73%	75%
% din totalul respondenților pe grupe de vârstă care au raportat **DEPRESIE**	13%	18%	20%	32%	15%	37%	0%

Distribuția respondenților cu dizabilități cu anxietate și depresie pe grupe de vârstă

	18-29	30-49	50-59	60-69	70-79	80-89	90+
% din totalul respondenților pe grupe de vârstă care au raportat **ANXIETATE**	20%	81%	83%	77%	63%	76%	67%
% din totalul respondenților pe grupe de vârstă care au raportat **DEPRESIE**	0%	44%	28%	42%	23%	48%	0%

Datele sugerează că **anxietatea și depresia sunt prevalente mai ales în rândul persoanelor cu vârsta de 60 de ani și mai mult**.

Cu toate acestea, **pentru persoanele cu dizabilități, vârsta nu influențează semnificativ** dificultățile din domeniul afectiv.

Distribuția respondenților cu anxietate, îngrijorare și nervozitate pe regiuni

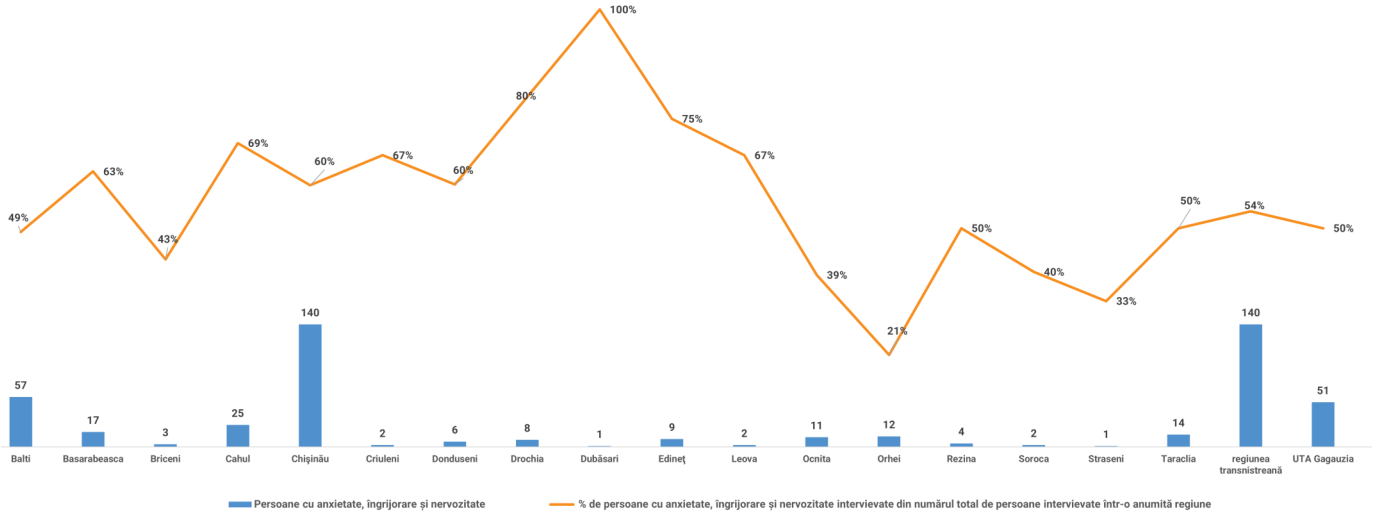

SERVICII MEDICALE: ACCES ȘI BARIERE

53% dintre respondenți (487 de persoane, inclusiv 352 de femei și 135 de bărbați) **au semnalat că suferă de afecțiuni medicale grave. Aceste afecțiuni medicale grave afectează 52% din totalul respondenților care locuiesc în stânga Nistrului și 66% din respondenții care locuiesc pe malul drept**. Aceste afecțiuni includ o gamă largă de boli cronice și netransmisibile, în primul rând cele care afectează inima, ochii și sistemul locomotor. Afecțiunile medicale severe predomină în rândul **refugiaților cu dizabilități intervievați, afectând 87% dintre aceștia.** Femeile și bărbații au semnalat rate similare de probleme de sănătate, indiferent de locul lor de reședință. 52% dintre respondenții din grupurile etnice de romi și ruși au semnalat afecțiuni medicale grave, o proporție similară exprimând dificultăți în ceea ce privește accesul la asistență medicală în Moldova (50%). Interesant este faptul că toți respondenții care au semnalat dificultăți au solicitat protecție temporară. Afecțiunile medicale grave sunt predominante mai ales în rândul **respondenților cu vârsta de 60 de ani și mai mult (90%).**

Distribuția pe vârste a refugiaților intervievați care semnalează că suferă de afecțiuni medicale grave

	18-29	30-49	50-59	60-69	70-79	80-89	90+
# de respondenți care au semnalat că au probleme medicale grave	18	129	82	149	77	28	4
% din totalul respondenților pe grupe de vârstă	20%	34%	66%	81%	85%	93%	100%

Majoritatea refugiaților intervievați cu afecțiuni medicale grave (81%) nu au semnalat dificultăți în accesarea asistenței medicale în Moldova. Cu toate acestea, **19% (94 de persoane) au semnalat provocări** în ceea ce privește accesul la asistență medicală în Moldova, 21% dintre aceștia locuind în regiunea transnistreană**.**

Acești 94 de refugiați* s-au confruntat cu următoarele provocări legate de asistența medicală:

Disponibilitate

a instituțiilor medicale publice, serviciilor, specialiștilor în număr suficient și în timp util.

Accesibilitate

- ⇒ fizică: toate serviciile de asistență medicală, instituțiile, personalul sunt accesibile pentru oameni, în special pentru cei lăsați în urmă, cum ar fi cei din zonele rurale și persoanele cu dizabilități;
- ⇒ economică (=financiară): modul în care serviciile sunt accesibile oamenilor indiferent de venit;
- ⇒ informațională: cum ne asigurăm că informațiile sunt accesibile tuturor (nivelul de conștientizare este foarte important); trebuie să avem în vedere perspectiva de gen și, de asemenea, informațiile accesibile persoanelor cu dizabilități;
- ⇒ nediscriminare.

Calitate

- ⇒ accesul la medicamente, servicii,
- ⇒ personal medical bine instruit.

Indisponibilitatea instituțiilor și/sau serviciilor medicale (15 de pe malul drept, 4 de pe malul stâng)

Taxe asociate îngrijirii medicale, medicamentelor sau transportului (42 de pe malul drept, 7 de pe malul stâng)

Așteptări lungi de programări medicale (13 de pe malul drept, 2 de pe malul stâng)

Refuzul instituțiilor medicale sau furnizorilor de servicii să ofere servicii (14 de pe malul drept, 2 de pe malul stâng)

Calitatea scăzută a serviciilor medicale (5 de pe malul drept, 1 de pe malul stâng)

Dintre cei 183 de refugiați cu dizabilități, **47 (27 femei, 20 bărbați)** (reprezentând 26%) au **un certificat de dizabilitate eliberat în Ucraina**, 13 dintre ei locuind în stânga Nistrului. Doar 18 respondenți au indicat că, până în prezent, certificatul lor le-a oferit acces la serviciile medicale necesare, în timp ce restul respondenților s-au confruntat cu dificultăți.

Acordarea asistenței medicale în funcție de sursă și loc de reședință

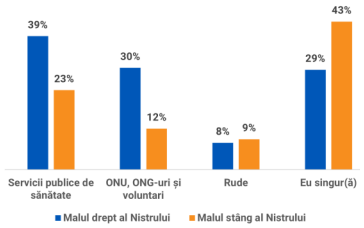

Datele relevă modele distincte de acces la asistență medicală, inclusiv medicamente, între refugiații care locuiesc pe malul drept și cel stâng al râului Nistru. Pe malul drept, 39% se bazează pe asistența medicală publică, 30% sunt susținuți de organizații umanitare, în timp ce 29% plătesc pentru asistența medicală, iar 8% sunt susținuți financiar de rude. Pe malul stâng, doar 23% dintre refugiați se bazează pe asistența medicală publică, iar mai mulți (43%) plătesc pentru servicii medicale din propriul buzunar. ONU, ONG-urile și voluntarii contribuie la oferirea asistenței medicale pentru 12% dintre respondenți, reflectând un sistem de suport extern mai mic, dar semnificativ. Rolul rudelor rămâne constant la 9%.

290 din 913 (47%) refugiați din Ucraina intervievați au indicat că sunt înregistrați la un medic de familie în Moldova.** Majoritatea acestora (71%) au statut de protecție temporară. Cu toate acestea, conform Directivei privind protecția temporară, înregistrarea la un medic de familie într-o clinică publică este o prerogativă a refugiaților cu statut de protecție temporară. Prin urmare, este posibil ca cei 29% dintre refugiații fără protecție temporară care au indicat că au fost înregistrați la un medic de familie să fi însemnat că sunt înregistrați la o clinică privată sau s-au referit la altceva ce nu a fost explicat. Rata de înregistrare la medic de familie pe malul drept al Nistrului este semnificativ mai mare decât pe malul stâng (52% față de 26%), indicând o diferență considerabilă între refugiații care locuiesc în cele două regiuni. 59% din persoanele cu dizabilități au indicat înregistrarea la un medic de familie. 8% dintre respondenți nu s-au înregistrat deoarece încă se bazează pe legăturile lor cu medicii de familie din Ucraina. În ceea ce privește grupurile etnice minoritare, înregistrarea la un medic de familie a fost menționată de 20% dintre romi, 33% dintre etnicii ruși și 45% dintre găgăuzi.

*Această întrebare permite variante multiple de răspuns.

** Datele privind înregistrarea la medic de familie au fost colectate în perioada septembrie-decembrie 2023.

NEVOI URGENTE

41% dintre respondenți (375 din 913) au identificat asistența medicală ca fiind prioritatea lor principală, inclusiv diagnosticarea, medicamentele și intervențiile chirurgicale. Asistența medicală primară este principala nevoie pentru cei mai mulți respondenți (30%), urmată de asistența medicală secundară (29%) și asistența medicală de urgență (10%). Nevoile de asistență medicală au fost exprimate mai mult de refugiații care trăiesc pe malul drept comparativ cu cei de pe malul stâng. Sexul nu s-a dovedit a fi un factor determinant în influențarea nevoilor, precum și nici apartenența la un anumit grup etno-lingvistic.

13% dintre respondenți au declarat că produsele nealimentare reprezintă a doua nevoie după urgență. Acestea cuprind îmbrăcăminte de iarnă atât pentru adulți, cât și pentru copii, lenjerie de pat, truse de igienă și scutece.

10% dintre refugiații intervievați au identificat asistența financiară ca a treia nevoie după urgență. În absența unui sistem operațional de protecție socială pentru refugiați, sprijinul financiar rămâne esențial pentru a răspunde nevoilor imediate, cum ar fi asigurarea alimentelor, articolelor de igienă, cazării și acoperirea costurilor de iarnă.

Alimentele reprezintă în continuare **nevoia esențială pentru 10% dintre refugiații intervievați,** inclusiv carne, fructe și legume proaspete.

Nevoile de informare ale respondenților includ: **cum să acceseze asistența medicală (16%), oportunitățile de angajare (6%), statutul lor juridic în Moldova (6%), cum să găsească cazare (3%), cum să acceseze educația (2%), cum să acceseze consilierea psihologică (2%).** 6 respondenți au semnalat că se confruntă cu lipsa accesului la serviciile de stat, în timp ce 4 respondenți s-au confruntat cu dificultăți în accesarea asistenței umanitare din cauza lipsei documentelor de identitate. Dintre aceștia, 2 sunt romi, iar restul se identifică drept ucraineni.

ACCESUL LA LOCURI DE MUNCĂ

84% (515 din 614*) dintre refugiații intervievați nu sunt în prezent angajați în Moldova. Doar 16% din respondenți (61 de femei, 38 de bărbați) lucrează în prezent în Moldova, 6% având un loc de muncă formal și 10% un loc de muncă informal. Din cei 99 de respondenți care lucrează în Moldova, 78 locuiesc pe malul drept al Nistrului, iar 21 pe malul stâng, reflectând o rată similară de ocupare pe ambele maluri ale Nistrului. Cei angajați lucrează în diverse sectoare, inclusiv munca sezonieră în câmp, vânzări, construcții și industria frumuseții, indiferent de tipul de angajare. În ceea ce privește minoritățile etnice sau lingvistice, ratele de ocupare sunt de 5% în rândul romilor intervievați, 7% în rândul găgăuzilor și 18% în rândul respondenților etnici ruși. Dintre cei 515 respondenți care nu sunt angajați în prezent în Moldova, marea majoritate (416, sau 81%) nu caută în mod activ un loc de muncă, 77 (15%) caută în mod activ un loc de muncă, 22 (4%) sunt angajați în muncă online pentru o altă țară.

Cei 416 respondenți care nu sunt în căutarea unui loc de muncă au motivat această decizie prin următoarele:

- ⇒ **Pensionarea și factorii legați de vârstă:** 41% dintre respondenți sunt pensionari și indică vârsta sa ca motiv pentru care nu lucrează.
- ⇒ **Responsabilitățile de familie și de îngrijire:** 8% dintre respondenți (toate femei) au declarat că nu lucrează din cauza responsabilităților legate de îngrijirea copiilor, rudelor bolnave sau gazdelor cu care locuiesc.
- ⇒ **Probleme de sănătate și dizabilitate**: diverși factori legați de sănătate, inclusiv dificultăți în accesarea consultațiilor medicale și dizabilități, apar ca bariere semnificative în căutarea unui loc de muncă pentru 4% dintre respondenți.
- ⇒ **Bariere lingvistice și culturale**: barierele lingvistice, în special necunoașterea limbii române, reprezintă provocări pentru oportunitățile de angajare, reflectând obstacole lingvistice semnalate în primul rând de respondenții care locuiesc pe malul drept al râului Nistru.
- ⇒ **Documentație și constrângeri juridice**: provocări legate de documentele obligatorii de înregistrare în regiunea transnistreană și criteriile specifice de angajare, în special cerința de a avea un document de identitate al beneficiarului de protecție temporară pe malul stâng al Nistrului, limitează oportunitățile de angajare.

Diversitatea situației ocupării forței de muncă pe cele două maluri ale Nistrului

Graficul ilustrează faptul că pe ambele maluri ale Nistrului o parte considerabilă a populației refugiate intervievate nu participă activ la piața de muncă, 68% pe malul drept și 65% pe malul stâng. Munca informală este mai răspândită pe malul stâng (13%) comparativ cu malul drept (10%), indicând diferențe potențiale între economiile sau oportunitățile locale. Pe malul drept, un procent mai mare este angajat în muncă formală (6%), comparativ cu malul stâng (4%).

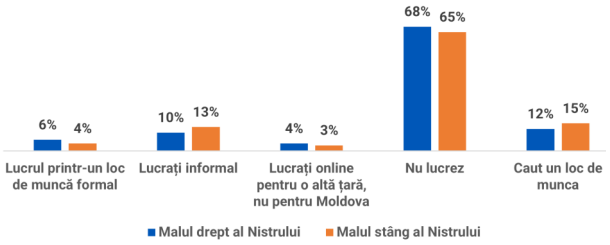

* Datele privind statutul de angajare au fost colectate între septembrie și decembrie 2023.

PROTECȚIA TEMPORARĂ

62% din respondenți (569 din 913, inclusiv 418 femei și 151 bărbați) **au solicitat protecție temporară în Moldova.** Există o diferență marcantă în ceea ce privește ratele de solicitare a protecției temporare între malul drept (68%) și malul stâng (47%) al râului Nistru. Cu toate acestea, rata de solicitare pe malul stâng a crescut constant din toamna anului 2023, după ce partenerii umanitari au facilitat înregistrarea în regiune.
Majoritatea solicitanților, **88% (499 de persoane), au primit documentul de identitate al beneficiarului de protecție temporară. 63 au completat cu succes formularul de înregistrare online** și își așteaptă în prezent programarea la IGM, în timp ce solicitările a 7 respondenți (6 femei, 1 bărbat) au fost respinse, și doar 1 dintre ei a contestat decizia.
Restul de 38% dintre respondenți (344 de persoane) nu au solicitat protecție temporară; dintre aceștia, 43 au primit un statut juridic alternativ în Republica Moldova. Aceasta înseamnă că cei 301 respondenți nu au un statut juridic. Acest grup de respondenți a explicat că protecția temporară nu a fost o prioritate pentru ei (16 respondenți) sau că nu au suficiente informații cu privire la acest proces (19 respondenți).

Diferențe în protecția temporară pe cele două maluri ale râului Nistru

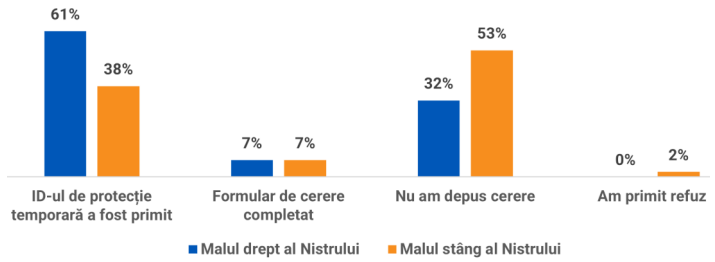

Graficul evidențiază diferențele în procesul de solicitare a protecției temporare între malul drept și malul stâng al Nistrului. Malul drept prezintă o rată mai mare de solicitare a protecției temporare, unde 61% au primit documente de identitate, comparativ cu 38% pe malul stâng.
Pe ambele maluri 7% dintre respondenți așteaptă finalizarea procesului de depunere a cererilor.

EDUCAȚIE

Dintre respondenții cu copii sau nepoți de vârstă școlară (36%, 325 din 913), **peste jumătate (54%, 127 din 325 de persoane) au copii înscriși în școlile din Moldova.** Ratele de înscriere diferă între malurile Nistrului, fiind de 50% pe malul drept și 64% pe malul stâng. Înscrierea la școală pe malul drept a crescut în cursul anului 2023, probabil din cauza modificărilor în regulile privind protecția temporară pentru refugiați, însă rămâne mai scăzută decât pe malul stâng. Refugiații, indiferent de locul lor de reședință, au ales școlile pentru copiii lor în primul rând pe baza limbii de predare. Majoritatea refugiaților au ales școli care oferă programe școlare în limba rusă, în timp ce pe malul drept, unii refugiați și-au înscris copiii în programele în limba română, iar unii pe malul stâng – în programele ucrainene.
93% (184 din 198 de respondenți, ai căror copii nu frecventează școala) **preferă învățarea online sau la distanță folosind programul școlar ucrainean, explicându-și alegerea de a nu se înscrie în școlile din Moldova.**

Distribuția pe regiuni a respondenților cu copii de vârstă școlară și procesul

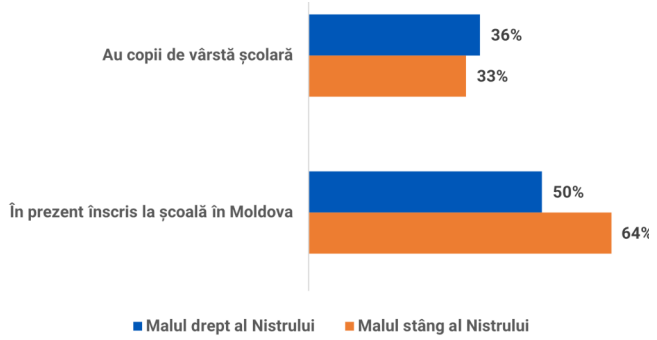

Graficul prezintă diverse modele de înscriere la școală pe ambele maluri ale Nistrului. Deși mai mulți refugiați cu copii de vârstă școlară locuiesc pe malul drept, un procent mai mic dintre aceștia sunt înscriși în școli comparativ cu malul stâng al Nistrului.

INTENŢIILE

77% dintre refugiații intervievați și-au exprimat intenția de a se întoarce în Ucraina în viitor, în timp ce 8% nu au intenția de a se întoarce, iar 15% rămân incerți. Cu toate acestea, 384 de respondenți, dintre care 87% sunt femei, au vizitat Ucraina ocazional sau frecvent din motive personale. 60% dintre aceste persoane au obținut statutul de protecție temporară în Republica Moldova.
348 dintre refugiații intervievați (reprezentând 42%) nu au vizitat niciodată Ucraina după sosirea lor în Moldova.

CETĂȚENI MOLDOVENI CARE AU LOCUIT ÎN UCRAINA ÎNAINTE DE 24 FEBRUARIE 2022

Din iulie până în decembrie 2023, **OHCHR a intervievat 46 de cetățeni moldoveni** (39 femei, 7 bărbați) **care au locuit în Ucraina înainte de 24 februarie 2022 și care au fugit din Ucraina în Moldova după 24 februarie.** 35% dintre aceștia au confirmat că au și cetățenie ucraineană. Respondenții erau localizați în diferite regiuni din nordul, sudul și centrul Republicii Moldova, inclusiv regiunea transnistreană, după cum se indică în harta de mai jos. Cele mai mari grupe de vârstă în rândul refugiaților intervievați au fost cele cu vârste cuprinse între 30 și 49 de ani, reprezentând 54% dintre respondenți. Analiza datelor colectate arată că majoritatea (70%) locuiesc gratuit la rude sau prieteni apropiați, 15% închiriază locuințe pe cheltuiala proprie, 2% sunt găzduiți gratuit de localnici, iar restul respondenților nu au furnizat informații la această întrebare.

Distribuția respondenților pe grupe de vârstă și sexe

39 Femei — 85 %

	2 (4 %)	70-79	1 (2 %)	
	4 (9 %)	60-69	3 (7 %)	
	8 (18 %)	50-59	1 (2 %)	
23 (50 %)		30-49	2 (4 %)	
	2 (4 %)	18-29	0	

7 Bărbați — 15 %

Distribuția respondenților în funcție de autoidentificarea etnică

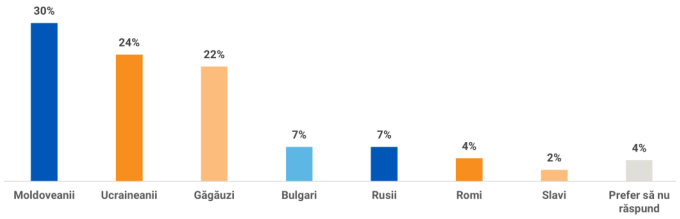

Distribuția respondenților pe regiuni

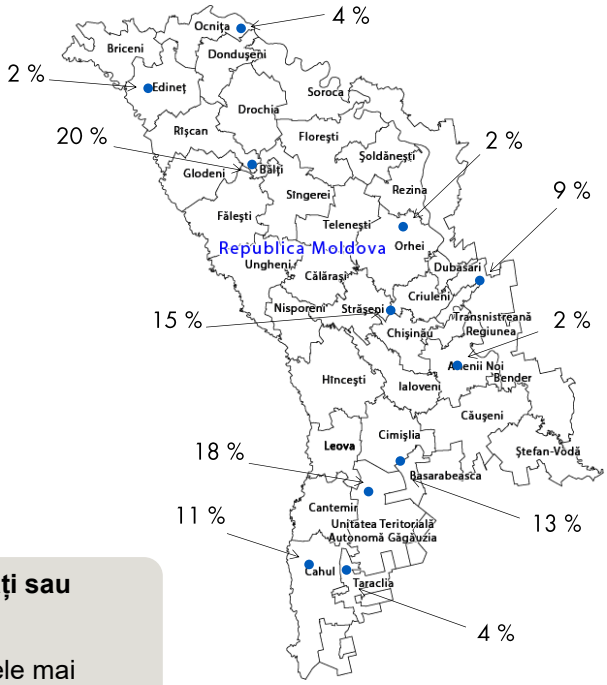

20% (9 persoane) dintre respondenți au semnalat multe dificultăți sau imposibilitatea de a efectua acțiuni în domeniile funcționale.

Mobilitatea (5 persoane) și vederea (3 persoane) au fost domeniile cele mai

15% (7 din 46 de respondenți, 6 femei și 1 bărbat) **au semnalat că se confruntă cu atitudini negative față de ei din cauza statutului lor de persoane care au fugit din Ucraina și au obținut sau au încercat să obțină aceleași drepturi de asistență umanitară ca refugiații din Ucraina.**

„Ni s-a refuzat închirierea de locuințe din cauza copilului nou-născut. În general, este dificil să găsești o locuință aici dacă ai copii."

- Femeie, 35 de ani, Chișinău

„Organizația internațională nu a vrut să-mi ofere ajutor pentru că sunt cetățeană a Republicii Moldova, dar am trăit în Ucraina timp de 43 de ani și am un permis de ședere permanentă acolo [în Ucraina], dar acum [noiembrie 2023] situația s-a schimbat și am primit asistență financiară."

- Femeie, 74 de ani, Chișinău, persoană cu dizabilitate locomotorie

„În ciuda faptului că m-am născut în Moldova, am locuit în Ucraina 30 de ani și dețin cetățenia moldovenească, mă confrunt cu dificultăți în accesarea ajutorului umanitar din cauza etniei mele rome. Situația este teribilă. Totul este plătit, iar atitudinea este ostilă. Îmi lipsesc chiar și necesitățile de bază, cum ar fi lenjeria intimă, și împart haine cu o prietenă pentru supraviețuire. În mod surprinzător, cetățenia mea moldovenească complică primirea protecției temporare în Moldova.

- Femeie, 60 de ani, Bălți, persoană cu dizabilități de vedere

COMUNITĂȚI GAZDĂ

OHCHR a intervievat 185 de membri ai comunității gazdă (117 femei și 68 de bărbați, inclusiv cetățeni moldoveni care găzduiesc refugiați și cei care nu găzduiesc refugiați) din diferite regiuni ale Moldovei pentru a evalua dacă și cum diferite sfere ale vieții lor, inclusiv educația, ocuparea forței de muncă, asistența medicală și coeziunea socială, au fost afectate de sosirea refugiaților din Ucraina. Grupele de vârstă reprezentate cel mai mult au fost 30-49 de ani (35%) și 60 -69 de ani (25%). Majoritatea respondenților care se identifică drept etnici ruși locuiesc în regiunea transnistreană; majoritatea celor care se identifică drept etnici moldoveni locuiesc în Bălți și Chișinău; și cei care se identifică drept ucraineni, la Ocnița.

Experiență locală de găzduire

45% dintre localnicii intervievați (84 de persoane) au avut experiență de găzduire a refugiaților din Ucraina. 62 dintre ei și-au găzduit rudele gratuit, 21 au găzduit non-rude gratuit și doar 1 persoană a oferit cazare în schimbul unei taxe de chirie. O majoritate semnificativă, 64 din 84 (76%), a primit diferite forme de asistență umanitară sau de stat pentru găzduirea refugiaților. Acest sprijin a inclus ajutor în numerar, pachete alimentare, compensații pentru gaz și asistență de la stat.

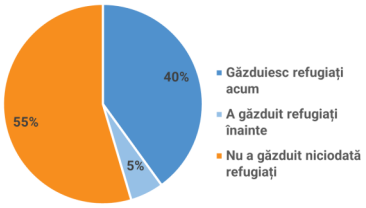

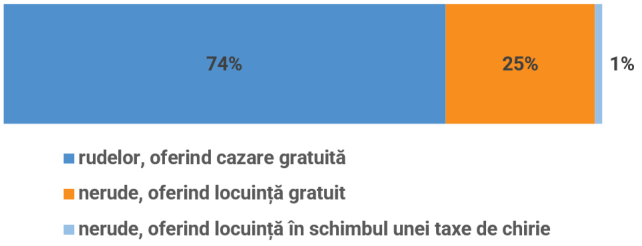

Distribuția respondenților pe regiuni

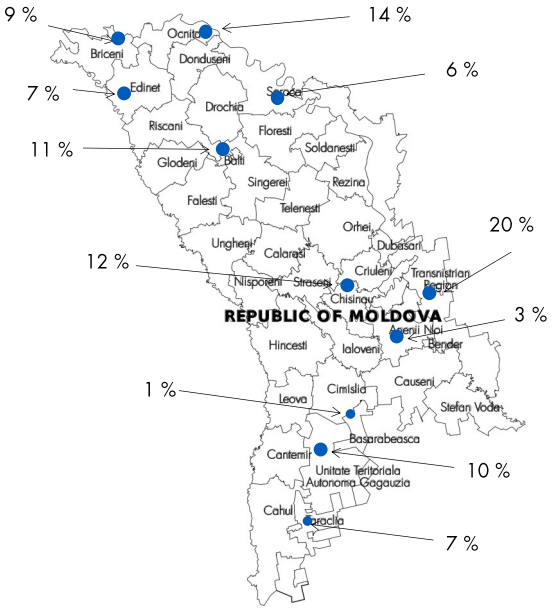

EDUCAȚIE

Dintre respondenții locali, 45% au copii sau nepoți de vârstă școlară, majoritatea locuind în regiunile de nord și centru ale Moldovei.

99% dintre aceștia nu au observat schimbări semnificative în sistemul educațional ca urmare a sosirii copiilor din comunitatea refugiaților ucraineni. Cu toate acestea, respondenții și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu barierele lingvistice, creșterea percepută a volumului de muncă al profesorilor și necesitatea unor programe de integrare. Ar fi de remarcat că mulți respondenți au demonstrat că nu conștientizează prezența copiilor refugiați în școlile în care învață copiii lor.

OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ

60% dintre membrii comunității gazdă intervievați sunt angajați în diverse sectoare, inclusiv întreprinderi private (10%), agricultură (5%), vânzări (8%), educație (5%), stat (6%) și alte ocupații. 29% sunt pensionari, iar 11% sunt în prezent șomeri.

Marea majoritate a acestora (86%) au declarat că nu au observat nicio schimbare în sfera forței de muncă după sosirea refugiaților, în timp ce 5% au fost de părere că piața forței de muncă s-a înrăutățit, 3% au observat unele îmbunătățiri, iar 6% au preferat să nu răspundă. Respondenții au exprimat observații negative, concentrându-se asupra îngrijorărilor legate de privarea de locuri de muncă, scăderea prețurilor pe piața forței de muncă și preocupările legate de concurența cu refugiații pentru locurile de muncă existente sau viitoare, în special pe fondul ratelor ridicate ale șomajului local și al provocărilor legate de căutarea unui loc de muncă.

SĂNĂTATE

Analiza feedback-ului comunității gazdă relevă o gamă diversă de percepții cu privire la impactul pe care sosirea refugiaților din Ucraina l-a avut asupra sistemului de sănătate. **88% dintre membrii comunității gazdă intervievați nu au perceput nicio schimbare în ceea ce privește asistența medicală după sosirea refugiaților.** Cel mai semnificativ impact generat de afluxul de refugiați din Ucraina a fost creșterea volumului de muncă al lucrătorilor din domeniul sănătății, ceea ce a dus la cozi mai lungi, cheltuieli medicale mai mari, dificultăți în accesarea asistenței în timp util și îngrijorări cu privire la scăderea generală a calității serviciilor medicale.

COEZIUNEA SOCIALĂ: COMUNITĂȚILE GAZDĂ ȘI REFUGIAȚII

Monitorizarea OHCHR include o componentă care vizează evaluarea nivelului de coeziune socială între refugiații din Ucraina și populația locală, prin percepția pe care ambele grupuri o au asupra interacțiunilor și relațiilor dintre ele. Datele au confirmat că activitățile organizate de actorii umanitari în Moldova cu scopul de a promova integrarea refugiaților în comunitățile gazdă continuă să fie relevante pentru promovarea coeziunii sociale între cele două grupuri.

Percepțiile respondenților asupra calității relațiilor dintre refugiații din Ucraina și comunitățile locale

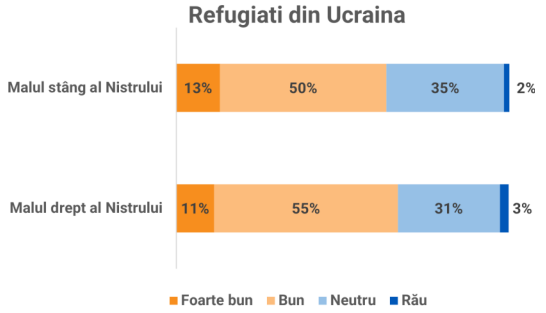

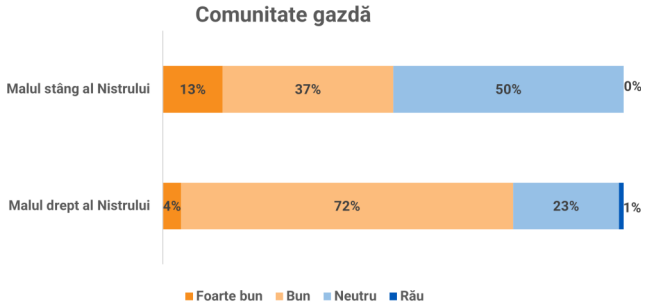

PERCEPȚIA REFUGIAȚILOR DIN UCRAINA ASUPRA CALITĂȚII RELAȚIEI DINTRE REFUGIAȚI ȘI MOLDOVENI

MALUL STÂNG AL NISTRULUI. În general, majoritatea refugiaților (63%) **au vorbit despre experiențe pozitive în interacțiunile lor cu moldovenii**, subliniind sentimentele de acceptare și sprijin în rândul populației locale. **Cazuri de prietenie, bunătate și sprijin au fost semnalate frecvent**, în special în spații comunitare, cum ar fi bibliotecile și farmaciile. Programele de integrare, inclusiv cursurile de învățare a limbii, terapia prin artă și sprijinul pentru persoanele cu dizabilități, au contribuit la promovarea unei atmosfere generale pozitive. În ciuda recunoașterii **provocărilor, cum ar fi barierele lingvistice, diferențele politice, dificultățile economice și interacțiunile negative ocazionale**, sentimentul predominant reflectă o armonie relativă. Respondenții și-au exprimat deseori recunoștința pentru sprijinul primit în noua lor comunitate.

MALUL DREPT AL NISTRULUI. Respondenții au dezvăluit o gamă diversă de percepții privind relațiile lor cu moldovenii. În timp ce **64% au exprimat interacțiuni pozitive, menționând sprijinul, toleranța și prietenia**, au fost menționate și cazuri de atitudini negative, în special în regiunile cu populație pro-rusă, refugiații simțindu-se învinovățiți pentru diverse probleme. **Dificultățile economice, competiția pentru resurse și barierele lingvistice au contribuit la tensiuni,** unii localnici exprimându-și nemulțumirea față de refugiați în legătură cu percepția asistenței excesive acordate refugiaților.
Cu toate acestea, a fost exprimată recunoștința pentru asistența primită, inclusiv cazare și tratament medical.

PERCEPȚIA MOLDOVENILOR ASUPRA CALITĂȚII RELAȚIEI DINTRE REFUGIAȚII DIN UCRAINA ȘI MOLDOVENI

MALUL STÂNG AL NISTRULUI. 47% dintre respondenți au semnalat interacțiuni pozitive cu refugiații din Ucraina, evidențiind o relație general bună și dorința de a ajuta. Cu toate acestea, au fost exprimate preocupări în legătură cu **aroganța percepută a refugiaților**, în special în spațiile publice, cum ar fi piețele. Au fost subliniate problemele legate de lipsa locurilor de muncă ale refugiaților și primirea de beneficii, și au fost făcute comparații cu condițiile de trai ale localnicilor. **Unii moldoveni au sugerat că refugiații ar trebui să se integreze în comunitate, să-și găsească un loc de muncă și să se abțină de la impunerea opiniilor politice.** În plus, există un apel la mai mult sprijin pentru comunitatea gazdă și convingerea că refugiații ar trebui fie să se integreze, fie să se întoarcă în Ucraina. În timp ce unii pledează pentru acordarea de asistență refugiaților în ceea ce privește locuri de muncă și locuințe, alții subliniază importanța ca refugiații să se adapteze la modul de viață local și să arate respect.

MALUL DREPT AL NISTRULUI. 60% dintre gazdele intervievate și-au exprimat empatia și sprijinul față de refugiații din Ucraina, recunoscând natura ospitalieră a Moldovei. Cu toate acestea, au fost observate dificultăți, cum ar fi **disparitățile economice și grosolănia ocazională din partea refugiaților**. Comparațiile economice, frustrările legate de distribuția resurselor și preocupările legate de cerințele refugiaților contribuie la o narațiune complexă. Diferențele lingvistice, în special reticența de a vorbi limba română, tensionează și mai mult interacțiunile, ducând la conflicte. În ciuda cazurilor de impertinență, mulți moldoveni mențin relații pozitive, menționând programe de integrare de succes și asistență din partea ONG-urilor. Cu toate acestea, preocupările economice, tensiunile lingvistice și incidentele negative ocazionale contribuie la o percepție nuanțată a relației.

„Localnicii ne-au oferit [refugiaților] totul: cursuri de limbă engleză și română, acces la psihologi, sesiuni de terapie prin artă și chiar o zonă sportivă la centrul de plasament pentru refugiați. Ce să mai cerem?”

- Bărbat, 45 de ani, regiunea transnistreană

„Moldovenii le reproșează refugiaților că primesc ajutor. Nu le place de noi, ucrainenii sunt învinuiți pentru tot, ei spun că suntem proști pentru că nu vrem să ne încălzim cu gazul rusesc.”

- Femeie, 60 de ani, Criuleni

„Unii refugiați au primit ajutor umanitar și s-au întors în Ucraina. Cred că ar trebui să fie mai umili. Au existat cazuri în care au arătat pașaport ucrainean și au cerut servicii gratuite la saloane.”

- Femeie, 30 de ani, regiunea transnistreană

„Știu că Europa îi ajută, le dă o indemnizație de 6 000 de lei, în timp ce eu am o pensie de 2 200 de lei – bineînțeles că acest lucru provoacă neînțelegeri în rândul localnicilor, în special al persoanelor în etate.”

- Bărbat, 60 de ani, Bălți

DISCRIMINARE / ATITUDINE NEGATIVĂ PE BAZA CRITERIILOR DE PROTECȚIE

STATUT DE REFUGIAT / LIMBĂ / ETNIE / CETĂȚENIE / DIZABILITATE

Discriminarea reprezintă orice deosebire, excludere, restricție sau preferință sau alt tratament diferențiat care se bazează direct sau indirect pe motivele de discriminare interzise și care are intenția sau efectul de a anula sau afecta recunoașterea, accesul la drepturile omului sau exercitarea acestora în condiții de egalitate.

86% dintre respondenții refugiați intervievați au semnalat că nu au resimțit atitudini negative din partea comunităților gazdă, demonstrând o acceptare generală, în timp ce **14% (103 femei, 28 bărbați) au semnalat că s-au confruntat cu negativitate din cauza statutului lor de refugiat.**

⇒ Respondenții din dreapta Nistrului au resimțit niveluri ușor mai ridicate de atitudine negativă (15%) în comparație cu refugiații cei care locuiesc pe malul stâng al Nistrului (12%).

⇒ Femeile (16%) au semnalat că se simt a fi ținta opiniilor negative mai mult decât bărbații (11%), indicând o dimensiune specifică de gen în atitudinile negative.

⇒ Respondenții s-au confruntat cu diverse provocări legate de statutul lor de refugiat, inclusiv:

- **atitudini negative din partea comunității** (38%),
- **refuzul proprietarilor de a le da locuințe în chirie** (29%),
- **tensiuni cu comunitățile gazdă legate de percepția războiului din Ucraina** (16%),
- **experiențe ostile legate de asistența medicală** (12%),
- **acces limitat la ajutor umanitar** (11%),
- **dificultăți în găsirea unei locuințe adecvate** (11%),
- **discriminarea la locul de muncă** (8%),
- **cazuri de abuz verbal în locuri publice** (5%).

Aceste provocări au evidențiat problemele complexe cu care refugiații din Ucraina se confruntă în viața lor de zi cu zi în Moldova.

3% dintre refugiații intervievați (26 femei, 4 bărbați) **au semnalat că se confruntă cu atitudini negative din cauza etniei lor.**

În cadrul acestui grup, 14% erau etnici romi, 3% etnici ruși și 3% etnici ucraineni. Ar fi de menționat că refugiații romi din Ucraina au evidențiat cazuri de acuzații nedrepte, abuzuri din partea autorităților, dificultăți în accesarea ajutorului umanitar, discriminare în domeniul sănătății și locuințelor, maltratare în educație și o atitudine negativă generală bazată exclusiv pe etnia lor.

3% dintre respondenți (19 femei, 7 bărbați) **au semnalat că se confruntă cu atitudini negative din cauza dificultăților lor de sănătate,**

9 din cele 26 de persoane locuind în stânga Nistrului. Refugiații intervievați s-au confruntat cu provocări pe scară largă în materie de asistență medicală, inclusiv refuzuri, solicitarea plății și distribuirea inegală a ajutoarelor, evidențiind probleme specifice pentru persoanele cu dizabilități și femeile însărcinate, care s-au confruntat cu discriminare și au întâmpinat dificultăți în obținerea serviciilor.

Dacă aveți careva întrebări, vă rugăm să contactați Martina Gastaldello, ofițer pentru drepturile omului, OHCHR Moldova, martina.gastaldello@un.org

„În stația de autobuz, ne-am confruntat cu comentarii agresive, localnicii dând vina pe refugiații din Ucraina pentru deteriorarea vieții lor, ceea ce a dus la conflicte frecvente în transport. Noi [refugiații] suntem acuzați că îi privăm de ceva."

- Femeie, 59 de ani, Chișinău

„Fiul meu a fost tratat urât la școală de profesori pentru că suntem romi și refugiați."

- Femeie, 36 de ani, Basarabeasca

„Copilul meu cu dizabilități era într-un spital din Bender, medicii au fost grosolani și în cele din urmă l-au dat afară peste trei zile."

- Femeie, 38 de ani, regiunea transnistreană

„Lucrătorul ONG-ului este mereu nepoliticos cu mine atunci când vin după medicamente, și simt inegalitate în distribuirea ajutorului umanitar."

- Femeie, 70 de ani, Bălți

„Am întâmpinat conflicte în clinică, deoarece localnicii mi-au reproșat că mă consider refugiată, deși cunosc limba moldovenească. Dar eu sunt cetățeana Ucrainei."

- Femeie, 64 de ani, Chișinău

„Este greu să-ți găsești un loc de muncă dacă ești refugiat din Ucraina."

- Bărbat, 83 de ani, regiunea transnistreană

MONITORIZAREA REȚELELOR DE SOCIALIZARE

Din august până în decembrie 2023, OHCHR a monitorizat comentariile făcute de populația locală pe diverse platforme locale de socializare (Viber, TikTok, Telegram, Facebook) cu privire la refugiații din Ucraina. Datele au arătat:

⇒ **Provocări economice și resentimente:**
Discuțiile privind compensațiile pentru gaz, atunci când unii proprietari ar fi înșelat refugiații, solicitând compensații pentru locuințele sale (deoarece cei care găzduiesc refugiați au dreptul la o reducere) în locul celor în care trăiesc refugiații, ceea ce a condus la neîncredere în rândul refugiaților și a ridicat îngrijorări cu privire la transparența sistemelor de suport.

⇒ **Integrarea socială și barierele lingvistice:**
Discriminarea în accesul la serviciile bancare și rezistența de a furniza informații în limba rusă în diferite servicii publice exacerbează provocările lingvistice și de integrare, reflectate în comentariile negative de pe rețelele de socializare, care îndeamnă refugiații să se adapteze.

⇒ **Stabilirea priorităților guvernului percepută ca inechitabilă:**
Critici îndreptate împotriva guvernului pentru prioritizarea sprijinului acordat refugiaților din Ucraina față de nevoile locale, împreună cu scepticismul cu privire la contribuțiile refugiaților la economia locală, subliniază îngrijorările cu privire la inechitatea percepută în alocarea resurselor de către guvern și organizațiile interguvernamentale.

⇒ **Xenofobia și discursul de ură:**
Comentariile de pe rețelele de socializare arată discursuri de ură și xenofobie omniprezente față de refugiații din Ucraina, atribuindu-le vina pentru prețurile ridicate la chirie, criticând programele de asistență, punând la îndoială intențiile lor de muncă și cultivând sentimente negative față de stilul lor de viață și impactul asupra cetățenilor moldoveni.

Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului este recunoscător pentru sprijinul în facilitarea interviurilor către OSORC; NRC; NGO 'Zdorovyi Gorod'; International Blue Crescent Relief and Development Foundation (IBC), Moldova For Peace, People in Need (PIN), Keystone Moldova, Motivatie Association.

Opiniile exprimate în acest buletin informativ nu le reflectă neapărat pe cele ale Organizației Națiunilor Unite, ale funcționarilor săi sau ale statelor membre.
Denumirile utilizate și prezentarea materialelor în acest buletin informativ nu implică exprimarea niciunei opinii din partea Secretariatului Organizației Națiunilor Unite cu privire la statutul juridic al vreunei țări, teritoriu, oraș sau zonă sau al autorităților sale sau cu privire la delimitarea frontierelor sau hotarelor sale.

Funded by European Union Humanitarian Aid

Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului aduce recunoștință suportului financiar din partea Departamentului pentru ajutor umanitar al Comisiei Europene pentru elaborarea acestui buletin informativ.